

szerint: hétszázhatvanöt (tényleg több is) volt, a várbelieké a Hentzi-empléken negyyszázöt.

Másnap Görgey a magokat kitüntetett s érdemjellel földosztandó honvédekhez így szól: »Fiaim! minden jónak egyszerűen és gyorsan kell történni. En tegnap azt mondtam nektek: ezt a várat ostromolni fogjuk, s ti bevettétek. Becsülettel teljesítettétek a haza iránt kötelességeket: nekem viszont kötelességem, hogy titeket megjutalmazalak.« Az ostrom napján pedig Kossuthhoz Debrecenbe ily jelentést küldte: »Budavár negyedfél órányi ostrom után seregeink által bevették ma, május 21-dikén 1849, reggel hét órakor. Az egész várórság fogva van tisztjeivel együtt. Hentzi tábornok halálos sebben haldoklik. Az ellenség a győzedelmes ostrom végperceiben a lánchidon alkalmazott aknákat elstítteté. Minthogy a magyar még boszújában sem tagadhatja meg nemeslelkűségét, a fegyvertelen várórság nem bántatik. Minden országos, főleg hadviselésre szükséges javakat azonnal összeiratok s biztos tisztok felügyelése alá helyezek. E rövid jelentésnek átvivője: Kmety ezredes, a ki ma is, mint mindig, kitűnően viselte magát, valamint Leininger, Máriássy, Trique, Asboth, Aulich sat., a legkétésebb körülmények között személyesen vezették embereiket a győzelemre. Görgey.«

Igazi fegyverdícsőség volt e tény, de Budavár huz mos ostroma alatt az ellenség összeszedte magát s nem sokára orosz segélyhadakkal is megerősödvé, egy hó mulva Görgeyt a Vágvonaltól Komáromba huzódni, más két hónap mulva pedig Világosnál fegyverét lerakni kényszerítette. De bár a honvédlág dícsősége a túlerővel szemben lehanyatlott, az utóvilág mindig büszkén gondolhat a diadalokra, melyekben a függetlenségi harc tavaszi hadjárata oly gazdag s melyek közt Buda várának bevételé egyik legfényesebb lap.

A honvéd-hősiség iránti kegyelettel kell arra gondolnunk mindig, különösen a diadal évforduló napján.

Höke Lajos.

A kalvintéri közkutak terveiről.

I.

(F.) Bemutatjuk olvasóinknak az »Építési Ipar«, e csak szakkörökben forgó közlőny véleményét a mérnök-egyletben kiállított tizenöt-tizenhat pályatervről. Mindenikről van mondvá valami, de minden összehasonlítás, valamint a nélkül, hogy kiemelne a legjobbat, a kivitelre legalkalmasabbat. A hazai takarékpénztár nemes áldozatkészsége — mint e lap írja — a pályázatnál »meglepően szép eredményt szült.«

E tervek közt két határozott irány mutatkozik. Egyik irány az építészetet (architektúrát) helyezi előtérbe, szabadon álló oszlopokra épít kupolát s ezzel igyekszik monumentális jellegét önteni alkotásába, a vizet különböző változatokban használva fel annak elénkítésére; míg a másik, számosabb mű által képviselt csoport a konvencionális »szökő kutak« kisebb-nagyobb medencékkal, tritonok, orosz-lán-fejek, vízi-lovak, nymphák és allegorikus alakokkal vette kiindulását, több-kevesebb sikerrel. A nézetek igen különbözők: vajjon ép a Kalvintérre, házaktól környezve, melyik fölfogás volna megfelelőbb. Van igen sok pro- s contra-érv, mert egyrészt a tympanonszerű fölépítmény csak melleleg alkalmazott vízművel, mint emlékszerűbb megoldás, határozottan jobban illik ez épületektől környezett helyre,*) de másrészt aggodalmak merülnek föl, hogy ily rendetlen alakú téren a határozott architektúra nem adna minden irányban kedvező távkapot, sőt tekintve a nagy távolságot, a honnan ez a kút látható lesz, csak óriási méretek volna képesek a jogosan kívánt hatást előidézni. Nézetünk szerint, ez aggodalmak túlzottak. A tisztán szökőkút-jellegű medencék, az ő emberi vagy állati alakjaikkal, sohasem képesek önmagukban monumentális eszmét megvalósítani, nem tekintve azt, hogy az ily tisztán játszó vagy ugrókút, legyen akár két láb magas, (talán egy hölgy boudoirjában), akár kilenc méter, nyilvános helyen, parkban, mindig megköveteli a lombosított környezetet, tágas helyet, haragos zenét, vagy (például egy palota udvarában) a mély árnyékot, melyről a magasba szökő sugarak kiemelkednek. A Kalvin-téren, aránylag kis helyre szorítva, környezve a legelőkelőbb közlekedéstől, nem hiszünk megfelelőnek az élénk, különösen a nem magasra szökő vizjátékok, nehogy az ott járó-kelek minden kis szél alkal-mával akaratlanul is husvéti öntözésnek legyenek kitéve. A két irány sikeres egybeolvasztását, mely birna mindkettő előnyeivel és mellőzné hátrányait, van hivatva a bíráló-bizottság e pályaművek közül kifürkészni.

Tympanonszerű megoldás, túlyomólag építészeti formákkal, hat pályaterv van.

A »vörös csillag« jellegű ilyen: magas, szépen tagozott alapon, mely a medence közepén emelkedik, két szabadon álló oszloppal minden oldalán, közbe boltívekkel, melyek fölött emelkedik a kupola. A kupola felső világtással bír, a mi nézetünk szerint nincs indokolva. Határozottan jobb és jellemzőbb volna a kupola fölé bármily allegorikus szobrot: »Neptunus, a Dunát sat., helyezni. A vizjáték e tympanon alján indul ki és a négy oldalon alkalma-

zott kidomborodott kagylókön át az építmény alján levő, nem épen szerencsésen stilizált furdókádászerű edényekbe ömlik, honnan utána a nagy alsó medencébe jut. A vizjáték így igen csekély, de a min könnyen lehetne segíteni az által, ha az átlók irányában elhelyezett füzért tartó gyermek-alakokat függélyes irányú vizsugarakkal pótolnak. Az arányok különben igen sikerültek, szépek s emlékeztetnek egyik legkiválóbb építésünk által alkotott bazilika terveinek egyes részleteire. A mellékelt gipsz-minta jól sikerült és többet mond, mint a mit a rajzok sejtene engednének.

»Apis.« Határozottan franciás jellegű. Az irány ugyanaz, mint az előbbinél, de kevesebb sikerrel. Itt teljesen szabadon álló szögletes oszlopok (rusticeozva) tartják a meglehetősen laposra szabott négyszögű kupolát; a fölépítmény mindenesetre alacsony, a vizjáték túlságosan élénk, úgy hogy az egésznek nyugtalan kifejezést kölcsönöz. Az arányok, különösen az alsó medencék tagozására nézve, nem igen szerencsések.

»Takarékosság a nemzeti jólét egyik főforrása.« Az előbbiekhöz hasonló fölépítmény, a tympanon át van törve szintén s alatta három gyermek-alak tartja a méhkaat, a takarékoság symbolumát. Ez a csoport egy alacsony piederstálon áll, melynek alján négy oldalon kagylókból ömlik a víz négy egymásföle helyezett, lépcsőzetesen kisebbedő félkörű medencébe, melyekből aztán profán célra az alsó medencébe gyűl. A medence átló irányában négy váza van hozzáférhetően alkalmazva, hogy az onnan kiömlő vizet a szomjas közönség kényelmesen használhassa.

»Calvin.« Itt a tympanon alacsony lábazaton áll, mely miatt szerzője kényszerítve volt a tympanonra két, sőt három piederstálszerű kompozíciót helyezni, hogy ezek tetejébe a Calvin sugár alakját állítsa. Esokszoros-vízszintes tagolás nem mondható szerencsémek, mert nyugtalaná teszi a különben elég komoly kezdetet. Fokozza ezt a sok figurális díszítés is: négy mellékszóbor és négy allegorikus alak. Alól négy vízi-ló gyermek-lovagokkal jeltépi az emberiség küzdelmét a vízzel. A rajz igen ügyes kézre vall, s az egyes részletek jó ízlésre mutatnak. Kár, hogy a csak vázlatban mellékelt távlati kép nem készült el.

»Duna.« Csúcsíves stílusban van szerkesztve, alaprajza háromszög, melyre szerzőt a tér alakja és az utcák betorkolási iránya vezethette. A magassági viszonyok imponáló. A háromszögű alapalak, miután fönt három csúcsívtől van törve; (melyből a vizjáték megindul,) karcú gót oszlopban végződik, tetején a »Duna« szobrával, míg az oszlop alján a Tisza, Száva és Dráva foglalnak helyet. Igen szépek az alól alkalmazott elegánsan kifelé hajló medencék.

»Tündér Ilona.« Zavarban van a szemlélő, vajjon ezt melyik csoportban említse, mert meg kell vallani: kvalifikálhatlan. Mint a jellege is mutatja, Tündér Ilona van itt gyermekével megörökítve, kit egy hétfőji sárkány, barlangszervi sziklaképződménybe kapaszkodva, fején nagy kagylóban őriz. Első tekintetre mosolyra kényszerít minden nézőt, de bővebb vizsgálat után bizonyos művészi készült-ség látszik benne. Ez a sárkány, mintha élne, erősen bevágja karmait a sziklába, várva a támadást. Szájának nem vizet, hanem tüzet kellene lővelni. Egy középkori kastély kertjében, barlang bejárata előtt, nagy víztűkrő közepett talán keltené kellő hatást, de a Kalvin-téren gyermek-ijesztő volna.

Fővárosi hírek.

* Az akadémia nagygyűlése tegnap délután kezdődött az osztályok értekezleteivel. Az első osztály a kétszázaranyas nagyjutalmat a dr. Budenz József »Ugor szótár«-ának ítélte oda; az ötvenaranyas Marczibányi-jutalmat a Ballagi Móric teljes »Magyar nyelv szótár«-ának, a Sámuel díj 15 aranyát a Simonyi Zsigmond »hangátvetés«-ről szóló értekezésének. A második osztály a Vitéz-díj száz aranyát az »Arpád-kori kútfók ismeretése«-re érkezett pályaműnek egyhangulag oda ítélte. A harmadik osztály az első hazai takarékpénztár három ezer forintos pályadíját a »Mezőgazdasági Vizsműtan«-ra érkezett két mű közül a 2-dik számúnak kiadni ajánlotta. A tagválasztások következő eredménynyel folytak le: az első osztály rendes tagnak megválasztá Imre Sándort, levelező tagoknak: Bánóczy Józsefet, Csiky Gergelyt, Simonyi Zsigmondot, dr. Heinrich Gusztávot és dr. Lehr Albertet, külföldi tagnak: Teza József pizai tanárt. A második osztály megválasztá osztály-elnöknek Pauler Tivadart; levelező tagoknak: György Endrét, Kőrösi Józsefet és báró Radvánsky Bélát, külföldi tagnak: Waitz György berlini történettudóst, a »Német alkotmánytörténet«-íróját. A harmadik osztály megválasztá levelező tagoknak: Mihálkovic Géza ponttanárt, Péch Antal bányászati író és Kánitz Agost kolozsvári egyetemi tanárt; külföldi tagoknak: Fouqué párisi geológus és Reichenbach hamburgi fűvésztanárt. E választások természetesen azzal jutnak érvényre, ha a nagygyűlésen is megnyerik a tiszteleti és rendes tagok többségének szavazatát.

* Király ő felsége, újabb hír szerint is, e hó végén fővárosunkba jó s Budáról június elsején külön-vonaton megy Székesfehérvárra, a püspöki palotába száll s egy nap marad ott. Rudolf főherceg, mint az udvartartásától érkezett tudósítás jelenti, a kiállításról kapott meghívásnak azért nem felelhet

meg, mert Spanyolországban július elsejéig marad. Mivel azonban a kiállítás alkalmasint július végeig lesz nyitva: a trónörökösnek visszatérése után is lehet még alkalma megnézni.

* D'Ossoli Hanunibál marquisse, ki a Haynald bibornoki fővegét hozta Rómából, tegnap a székesfehérvári kiállításra utazott. E fiatal olasz főnemesnek nagyon megtetszett Budapest festői fekvése, az új bibornok nyájassága, a magyarok vendégszeretete s a kalocsai lakosság öröme, szóval minden tetszett neki, kivéve a — s a r a t. Olyan feneketlen sarat, a minőben a dunai kiszállótól az érseki városba utazott s olyan »városi sarat«, minő a dúsgazdag érsekség székvárosa utcaín mutatkozott: Olaszországban ő nem látott. Az ünnepek és fekete pontjáról azonban gyöngéden hallgattak a sürgönyök és tudósítások. D'Ossoli azonban nem egyhamar feledi el.

* Szász Károly miniszteri tanácsos; Hunyad-megyében nagy kitüntetéssel fogadták. Természetesen e kitüntetés (tán még nagyobb részben) a jeles költőnek szült. Ő Dévára, Kolbenhayer Ferenc miniszteri építészszel, az ottani reáliskola helyisége ügyében ment Kolozsvárról. Mult pénteken a város értelmisége lakomát rendezett tiszteletére, melyen lelkesen éltették, mit ő is szép szóval dicsőítve. Kirándult megnézni Vajda-Hunyad várát is, melynek ősi szépsége és történeti emlékei egészen föllelkeszték. Petőfi 1849-ben gyönyörű költeményben hagyta hátra a vár látásának örömeit. Bizonyára most egy új szép költemény fog nemsokára hangzani a Hunyadiak e pompás váráról. Kirándulás közben az utba eső faluk iskolái Szász Károly elé vonultak, Vajda-Hunyadban pedig a dalegyet tisztelettel énekel, annyi szép ének-szerzőjének.

* Vezércikk jelent meg, olyan a minő sok kelene, a »Pesti Napló« tegnapi számában. Nem Bosniáról szól, mert ezt a tárgyat úgy agyonirták és beszélték, hogy fut tőle már az olvasó s kerüli a vezércikkirő; nem is pénzügyi rémlátásokról, mert ezeket a magyar aranyjáradék s a többi állampapír emelkedése — legalább egy időre — úgy elfűta — mint a hajnali kakasszó a kisérteket; hanem szőlő-társadalmunk egy igen fontos érdekéről. Gróf Károly Pista a nemzeti kaszinó Széchenyi-lakomáján mondott egy olyan toasztot, mely ugyan csak későn került nyilvánosságra, de azóta élénkebben visszhangzik az országban, mint bármely kapós rőpirat, vagy bármely nagy képviselői beszédszava. Ujat ugyan nem mondott, de elég új az, hogy egy mágnás mondta, a mágnások kaszinójában. Előre bocsátva Széchenyi kedvenc célját: Pestnek valódi magyar fővárossá tételét, erőlyesen hangoztatá, hogy mit értünk el a régibb évtizedek nemes törekvései s a tizenkét évi önkormányzat után, azt, hogy ma már itt alig létezik társasélet, alig magyarság, mert a kormány fölöslegesen tartá a társaséletre tekinteni; a mi pedig a magyar arisztokráciát illeti, a legszebb, legrégebb nevek, legnagyobb vagyonok képviselői távol élnek a hazától s Bécsben vagy külföldön költik el a »szegény magyar parasztok véres verejtekkel szerzett garasait; a Práterben magyar mágnások díszfogatai csoportosan tündökölnék, míg itt sem fogatok, sem uraságok nincsenek többé s ha az elköltözött mágnások közül némelyek meglátogatják Budapestet, biztosak lehetünk, hogy vagy miniszterválság van küszöbön, vagy a régi ösök utódja »Verwaltungsrath« s ingyenyjeggyel utazott ide, hogy dividendáját fölvegye. Aztán a fiatal mágnásokhoz fordult, kik »chic«-nek tartják németül beszélni, holott nem tudnak jól németül, felhíva őket, hogyha a miatyánkot magyarul tanulták, ne vétkeszenek németül s ragaszkodjanak az anyanyelvhez. Ez a toaszt derék beszéd volt; de a »Pesti Napló« vezércikke azt írja, hogy nem elég ám a jó szó, intés, gúny és buzdítás — példa kell. A kinek a toasztja ennyit ígér, köteles is beváltani ígértét. Hozzon tehát be más tőnust a kaszinó uri fiatal-ságánál, melyet elrontott az évtizedes évek végén s a mult évtizedben egy szerencsétlen főúr, kinek szintén sok esze volt, gavallér és kedves ember a társaságokban, de könnyelmű, komoly törekvés nélküli és frivol. Ne csak a kizárólagos sportírányunk hódoljon a főúri ifjuság, hanem legyen lelkes pártolója a hazai műveltség minden ügyének. Társuljanak a jobbak a társadalmi reform kivételére. Buzdító példátul ott van ép most gróf Zichy Jenő, ki megmutatta, hogy kell a magyar mágnásnak magát viselni, ha társadalmi uton hasznára kíván lenni honának. Kezdeni kell s a dolog menni fog!

* Az ősz-utcai tornacsarnokban ma érdekes látvány lesz: leányok disztornázása. Délután négy órakor kezdődik a bizonyára szépszámmú néző közönsége lesz.

* Hírek az operától. Gassi Glatz Ferenc az ősi idény kezdetén is fog énekelni »Lohengrin«-ben; akkorra valószínűleg szerződött taggá is lesz. — Erdőssy Eugenia (Biba) kisasszonyt a jövő hó elején föléptetik a »Hugenották« apród szerepében. — Egy nem magyar születésű fiatal lány: Selymes Gizela k. a. is fog (a »Nemzeti Hirlap« szerint) vendégszerepelni, ki nem rég fejezte be külföldön énektanulmányait; a »Troubadour« Leonóra

*) E határozott véleményhez a szerkesztő kérdőjelet tett.

Melléklet a „Fővárosi Lapok“ 118-dik számához.

világuralmat adtam nekik (Jupiter tudvalevőleg Venusnak ígerte meg a rómaiak nagy jövőjét, kik e szép istennő utódainak állították magokat.) Most az, ki a római ügyeket kormányozza, egész halványan a falánkságtól, üldöző a tudományt, a tudós nevet s a bölcsesek fáját és megparancsolja nekik, hogy távozzanak a városból. Mit tegyünk? Elhagytuk a görögöket s a bölcses városait, hogy a római város, mesterei által, tanultabb, műveltebb legyen, mint amazok. De most, mint a capitoli erőszakos Camillus elől a gallok megfutamodtak s eldobva fegyvereiket, ép úgy mondják hazánkról, hogy szét vannak tűzve az aggastyánok, kik megsemmisítik könyveiket, mint gyászos terhet. Fenséges múzsa, ki nélkül nem volna semmi örömem az életben, bátorítsd bölcsseinket, hogy valamint akkor, midőn Smyrna elesett a lydiaiak csapásai alatt, vándoroljanak ki, vagy istennői minőségben nyujts nekik másképen oltalmat. De töröld ki Calenus emlékéből a római falakat s a kellemes szabin földet. Így szoltam az istennőhöz, ki néhány szóra méltatott és ezeket mondá: Szüntesd meg jogos panaszaidat, tisztelők! A szarnokot sok gyűlölet fenyegeti s tiszteletre el fog pusztulni. Mert én Egeriával együtt borostyánok közepette lakom és Numa forrásainál s mosolygok hiú törekvéseire. Él, isten veled; e nemes fájdalom hirnevet szerez számodra, ezt ígéri neked a muzsák kara és a római Apolló.

Eddig a szatira. A mi Sulpicia másnemű dolgozatait illeti, melyekben a hitvesi szerelmet, a családi érzelmeiket magasztalja, nem maradtak fenn s ezeket csak Martial után ismerjük. (Épigr. X. 35.) Martial ezekről így emlékezik meg:

»Olvassák el Sulpiciát mindazok a fiatal leányok, kik csak egy férfinak akarnak tetszeni. Olvassák el Sulpiciát mindazok a férfiak, kik csak egy nőnek kívánnak tetszeni. Ő nem is éneklé Medea haragját; nem beszéli el Thyestes barbar lakomáját; nem hiszi, hogy Scylla és Biblis léteztek volna. De tanítja a tiszta és szende érzelmeiket, azok játsziúságát, kellemes és enyélgeit. S ki értékök szerint fogja méltányolni e dalokat, azt fogja mondani, hogy semmi sem volt ezeknél kedvesebb, semmi sem volt ezeknél tisztább. Azt hiszem, ilyenek lehetnek Egeria játéka Numa nedves barlangjában. E tanulótárs vagy mester mellett tanultabb és szemérmesebb lettél volna, Sapho! És ha a rideg Phaon együtt látott volna titeket, Sulpiciát szerette volna meg; de hiába! Mert még azon az áron, hogy Jupiter hitvese, Bakhus, vagy Apolló kedvese sem élte volna tul Calenust, ha ezt elragadják tőle.

Sulpicia tizenöt évi házassági frigy után meg meghalt, férje Calenus előtt s Martial elmondhatá az özvegyen maradt Calenushoz irt epigrammjában: »Három lustrumot éltél, oh Calenus; egész életed üszlete ez, mert csak azokat a napokat számíthatod, melyeket mint férj éltél át.«

A szellemi tevékenység több terén is látjuk működni a római nőt. Varronak leánya, Marcia, a mellett, hogy az irodalomban nagy jártassággal bírt, festészettel és szobrászattal foglalkozott.

A bölcsészettel foglalkozók sorából sem hiányoztak a nők. Cornelia, a Gracchusok anyja, a történelemből kiemelkedő e hatalmas női alak és a másik Cornelia, Pompejus utolsó neje, a spekulatív ismereteket tanulmányozták. Caerellia pedig, Cicero barátnője, oly szenvedélylyel csüngött a bölcsészeti műveken, hogy még indiskréció árán is megszerezte Cicero dolgozatait, még mielőtt azok átadattak volna a nyilvánosságnak.

A római annalisták között foglal helyet Agrippina, Néro császár anyja is, ki életéről és családja balsorsáról (Tacitus utasításai nyomán) évkönyvet irt, mely azonban az utókorra nézve elveszett.

A szónoklat körében szintén találunk nőket. Amaesia Sentia és Hortensia, utóbbi Hortensius szónok leánya, még a forumon is csodálat és tisztelet tárgyai voltak szónoki ügyességökért. Ellenben Afrania, egy senator neje, nyilvános szónoklataiban használt hanghordozása és tanúsított szenvedélyes magaviselete miatt oly lenézésben és gáncsban részesült, hogy a legnagyobb sértést jelentette, a római nőt Afrania névvel illetni. Valerius Maximus az Afrania hangját kutyaugatáshoz hasonlítja s megjegyzi, hogy a történelem tiszte az ily nőszörnyetegnek emlékének inkább kivesztét, mint születését följegyezni. E forrás szerint Afrania 48-ban K. e. halt meg.

A rakoncátlanság, melylyel Afrania visszaélt a nők ama jogával, hogy a hatóság előtt védőként szerepelhessenek, azt eredményezte, hogy egy praetori rendelettel (Claudius vagy Vespasian korában) a nőket megfosztották ebbeli joguktól.

Amaesia Sentia bevádoltatván a praetori hatóság előtt, maga védelmezte önmagát, oly szabatosan, világosan és férfias lélekkel, hogy majdnem egyhangulag fölmentették a vád alól (77. Kr. e.)

Hortensia pedig életének veszélyeztetésével lépett a forumra. A triumvirek súlyos adókat róttak a matrónákra s a véres boszú és gyakori száműzések

ama napjaiban nem találkozott férfi, ki a nők védelmére kelni mert volna. Ekkor emelt szót a fórumon Hortensia s kitérő szónoklatával megnyerte a maga és nőtársainak ügyét. A leány örökölte atyjának szónoki tehetségét s Quintilian írja, hogy e szónoklatot az ő korában nemcsak Hortensia neve iránti tiszteletből, hanem belértéke miatt is széles körökben olvasták.

Cicero nejeéről, Terentiáról, (ki később Sallustius történetíróhoz, azután Messala jeles szónokhoz ment nőül) írja Sidon. Apollinarius, hogy első férjének szellemi működésében tevékeny részt vett.

A legszebb és legvonzóbb viszony azonban az irodalom teréről a római korból az maradt ránk, mely az ifj. Plinius és neje Calpurnia közt létezett. Megörökítették ezt magának Pliniusnak fenmaradt levelei, melyekből, érdekességöknél fogva, álljanak itt a következő sorok.

Plinius így ír nejeének nagynénjéhez, Hispüllához: »Calpurniának élénk elméje van; nagy az ő egyszerűsége; szeret engem s ez bizonyítéka tisztaságának. Irodalmi tanulmányokkal foglalkozik irántam való szeretetéből. Használja könyveimet, olvassa és újra olvassa azokat, sőt könyv nélkül is megtanulja tartalmukat. Minő gondosság fogja el és hatja át, midőn pörbeszédet kell tartanom, és minő öröme van, midőn már megtartottam azt! Hirnököket küld ki, a kik tudósítják őt, hogy minő ítéletet sikerült kivínom. Midőn nyilvánosan szólok, magam is titokban függöny mögé rejtőzik s élénk érdeklődéssel hallgatja dicsértésemet. Eldalolja költeményeimet lant mellett, melyre nem művész tanította őt, csak a szerelem, mely a legjobb mester.

Ez okok a legbiztosabb reményt nyujtják nekem, hogy az egyetértés köztünk jövőre mindignagyobb és örök lesz. Ezért mi vetélkedve köszönetet mondunk neked; én, mert nekem adtad őt; ő, mert neki adtál engem; neked köszönjük, hogy egyikünket a másik számára kiválasztottál?

Calpurnia egészségi okokból Campaniába utazott, hová férje, elfoglaltatása miatt, nem kísérhette el. Folyt tehát a levelezés köztük. »Azt írod — mondja Plinius egy Calpurniához intézett levelében, — hogy nem kevésbé bánt távollétem s csak az a vigasztalásod van, hogy birod helyettem munkáimat, melyeket gyakran az én helyemre teszel. Édes nekem a tudat, hogy szükséged van rám s hogy üdülést találsz az iratokban. A mi engem illet, újra meg újra olvasom leveleidet s többször úgy veszem kezembe, mintha ujak volnának, de azért még égetőbb a bánatom távolléted fölött. Csak az az időm szabad e kínoktól, melyet a forumon és barátaim pörével töltök. Itéld meg, minő az én életem, kinek enyhítése a munkában van, vigasztalásom a gondban és foglalatosságban.«

Szerzőnk e hitvesi viszony valóban szép és megkapó példájában Plutarch befolyását látja, ki ez időben írta meg a »házasság tanait«, de még ennél is nagyobb befolyását látja a keresztényiségnek, melynek hatása alatt élt Plutarch is, az ifjabb Plinius is.

Szathmáry György.

A kalvintéri közkútak terveiről.

II.

(F.) Következnek a nyitott, szökőkút-szerű megoldások.

A »Vízmité jelígjű ügyes bronz- és vas-technikusra vall. Szépen, mondhatni metszészzerűen van kidolgozva. Úgyesen tartott alapon négy stilizált szárnyas párdue ezek fölött elegáns, de kissé gyöngye, messze kinyúló köralakú medence van, melyek közepéből nyolc oszlop emelkedik sűrűen egymás mellett; a párkány ízelése, a tetőzet erősen be van húzva, hogy ismét merészen kiszélesbedjék, fent mintegy homorú tányért képezve, melyen a leomló vízszarvak mekörtnek. Az egész gondolat igen szép, de talán jobban sikerül, ha több kő és kevesebb vas jön alkalmazásba. A nyolc oszlop egymás mellett mindenesetre sok, nem képez tömör testet, de nem is bír a szabadon álló oszlopok könnyedségével, eltekintve attól, hogy nagyon is modorosak.

»Neptun«, »Triton«. Mind a kettő egy kéz műve. »Neptun« csinosan tagozott alapon, melyet oroszlanfejek élénkítenek, emelkedik a magasba. Egy obeliszk az egésznek bizonyos komolyságot kölcsönöz. A magas piederstál négy sarkán köralakú medencék vannak, melyekbe az obeliszk lábán fekvő tritonok szórják a vizet. Kevébbé sikerült a négy oldalon alkalmazott vályúszerű medence, a mi azonban könnyen módosítható. A vízjáték élénk és szép vonalakban mozog. Az egészben őszhang van az építészeti és figurális formák között. »Triton«, körvonalaiban és arányaiban, talán még sikerültebbnek mondható, habár ez már inkább kerti szökőkút jellegével bír. Vízjátéka szintén igen szép.

»Idyll.« Jelígjének megfelel: kedélyes, mozgékony, gyönyörű szilhuettel, s kisebb méretben, ezüsthől készítve, igen szép giardinetto-állványt adna, parkban is szép hatást tenne megfelelő méretekkel és anyagokból, de ily nagy házaktól környezett helyen, mint a hová szárvan van, a sok gyalog- és kocsi-közlekedés közt, kevesebb víz és több komolyság kell. Különös érdeme, hogy a felső vízszék hátulról megvilágítható s így éjjel is szép látványt nyujtana.

»Cimer.« Különösen sikerült a művészileg kidolgozott és komponált csoportozatok, melyek — mint a szerző mondja — szabadon kifejlődve nem csupán az építészeti szolgáltatásban állnak. E csoportok erőteljes alap körül vannak elhelyezve, fölöttük masszív medence, s ebből egy kisebb fejlődik ki, melynek közepében pajzán mozgó gyermek, hallal kezében, önti a vizet. Kár, hogy mint a nincs mellékelve, mely mindenesetre behatóbb képet adna, mint eme, csak sietve kidolgozott rajzok.

»Viribus unitis.« Szerzője, saját szavai szerint, úgy kívánta fölfogni a megoldást, hogy se az architektúra, se a szobrászat ne emelkedjék túlsáyra, és — mégis az ellenkezőt tette. Az egészben nyugodt komolyság érzékelhető, főkörvonalra pyramist mutat, az alsó medence kissé nagy. Ezt véve alapul és kissé hegyesebb pyramis mindenesetre jobb hatást tenne, mert így, távolról tekintve, kicsinyes.

»A víz kétes elem« sat. Községes piaci kút, melyet Németország régiebb városaiban, Rothenburgban, Merseburgban sat., igen szép példányokban találhatunk. Nagy, magas medence közepén erősen felciomázott (német-renaissance) obeliszk. A medenét szegélyző rács igen szép. A víz négy vascsövön foly a medencébe. Megemlékező itt a három művészi rajzolt staffage-alak.

»Szorgalom és takarékoság« sat. Idyllszerű felfogással, de kevesebb szerencsével, mint az »Idyll.«

»Piros körben két csillag.« Igen nehekes formákkal; a vízjátéknak az alsó medence kicsiny is volna. A medence tagozása túlságosan erőteljes.

»Körökbe foglalt két háromszög.« Zömök-testű fölépítmény, gyöngye vízjátékkal. A mint a távlati kép mutatja, szerzője e tervet az új városligetnek szánta, hacsak a teljes díszben ott örökös baka nem valamely kaszárnya udvarát symbolizálja.

Ime, a tizenhat kütterv szaklapi ismertetése.

Fővárosi hírek.

* Az akadémia tegnapi nagygyűlésében számos tag vett részt. Vidékről is többen jöttek föl, u. m. Győről Jedlik Ányos, Pápáról Tarczy Lajos, Debrecenből Török József rendes tagok, M.-Szigetről Szilágyi István s B.-Csabáról Hahn Lajos. Gróf Lónyay Menyhért elnök üdvözölvén a nagygyűlést, Fraknoi Vilmos főtitkári helyettes előterjeszté az osztályok megerősítésre váró ajánlatait. Először is, a második osztály indítványára, megszavazták azt, hogy Horváth Mihály arcképe a képes teremben felfüggesztessék. Megállapították a közlési tárgysort is következőkép: elnöki megnyitó, főtitkári jelentés, Gyulai emléksbeszéde Kemény Zsigmond fölött, aztán az Eötvös-szobor ünnepies leleplezése gr. Lónyay Menyhért beszéde mellett s a Szász Károly ódája. Az ünnepélyben a budai dalárda is részt vesz, énekelve Eötvös »Végrendelete«-t s a Szózatot. A jutalmakat illetőleg a nagygyűlés helye hagyta az osztályok határozatait. Az első osztály köréből, mint már irtuk, a nagy jutalmat, B u d e n z »Ugor szótár«-a, a Marczibányi-jutalmat a Ballagi Mór »Magyar szótár«-a, a Sámuel-díjat a Simonyi Zsigmond »hangátvevő«-re irt jeles értekezése. A Nádasdy-féle költői beszély-pályázat eredménytelen maradt, mert a beérkezett három versenymű nem jutalomra, de méltánylatra sem érdemes. A »hogy kötszöröl« irt pályamű sem méltó a díjra, s ezuttal a »Marczibányi díjat (nyolcvan arany)« a magyar szórend elméletére» tűzik ki. A második osztály köréből csak egy pályázatnak: »Árpádkori kútfők leírása« lett eredménye, mert az e kérdésre érkezett egy pályaművet, noha hiányait utólag pótolni kell, érdemesnek ítéltek a Vitéz-díj száz aranyára; e mű szerzője: dr. Marczaly Henrik. A Dóra-díjra: »az ágió ingadozásának befolyása a kereskedelemre« érkezett művek nem kaptak meg a jutalmat s e kérdést újabbban is kitérik ötven helyett száz arany díjjal. Az Ötvös-féle pályázat meddő maradt s e kérdést: »a mohácsi vész előtti zsinatok története«, újra kitérik 300 ft helyett 600 ft díjjal. Legfényesebb volt az eredmény a harmadik osztály körében, a »mezőgazdasági víz-műtana« pályázatán, melyre két versenymű érkezett s köztük az egyik olyan, mely a — bírálók szerint — európai színvonalon álló kitűnő munka s nagyon érdemes az első hazai takarékpénztár által kitűzött három ezer forintra. K v a s s a y J e n ő kulturmérnök. Elénken megéljenezték. Ugyanez az ifju tudós az, ki éveken át a »Fővárosi Lapok«-ba is sok érdekes tárcát irt, s ugyanaz, kit a műgyezetem bajairól irt röpiratáért az intézet tanárai kirekesztettek. Ma kiderült, hogy egy kitűnő tehetséget sujtottak. A nagy pályadíj azonban illuzórius jutalom, mert föltétel lévén, hogy a nyertes művet a szerzőnek ki kell nyomtatnia, ez legalább is fölemesztli a jutalom felét, ha csak a takarékpénztár, tekintettel pályakérdésének fényes eredményére, e föltétel alól föl nem menti a szerzőt. Bejelentetett a nagygyűlésen, hogy a második osztály Pauler Tivadart választá meg elnökének, húsz szavazat közlül tizennyolccal, (az ellenkezőt ő maga és fia képezték, kik másra szavaztak.) Szilágyi Sándor indítványt tett, hogy a Szabó Károly »Régi magyar könyvszeretete«, melyért az akadémia, 25 ívet számítva, ezer forint tiszteletdíjat